

Pojem, systém a prameny ústavního práva

□ ÚP v trojjediném postavení:

- součást **veřejného** práva (dále jen „VP“)

□ teorie:

- **zájmová** (veř. zájem - celek/“1“)
- **podřazovací** (1stranný akt/souřadnost)
- **přiřazovací** (NVP opravňuje či zavazuje nositele veř. moci, resp. adresáta normy/NSP na libovol. subjekt)
- **organická** (dle příslušnosti subjektů k VP korporaci)
- povaha **normy** (> **kogentní**/dispozitivní)
- povaha **sankcí** (povaha retributivní - přiměřené /opravné spravedlnosti)

□ klíčové:

- **zákon** (čl. 2 odst. 3 a odst. 4 Ústavy ČR/Listina)
 - **rovnost** podřazených subjektů
-

-
- **východisko** všech právních odvětví systému práva
 - ÚP jako **pojem**:
 - *právní odvětví* (soubor právních norem)
 - soubor právních předpisů nejvyšší právní síly
 - soubor právních předpisů tvořících prameny ÚP jako právního odvětví
 - ústavně zaručené subjektivní veřejné právo jednotlivce
 - *učební a vědecká disciplína*
 - *zástupné ÚP*
-

ÚP jako **právní odvětví**

□ **Předmět** ÚP = předmět **právní regulace** (na co ÚP působí):

- zvláštní společenské - veřejně mocenské
- vztahy
 - ustavení a výkon veřejné moci:
 - subjekty
 - jejich práva a povinnosti
 - vztahy
 - ochrana
-

□ VP > ÚP ⇒ ÚP regulace jen určitých společenských vztahů; kterých ?

■ souvisejících s **ustavením a výkonem státní/veřejné moci („ústavní materie“)**:

□ povaha, organizace a působení státu dovnitř a navenek

□ povaha, organizace a působení samosprávy

□ postavení „1“

System ÚP

= určité (obsahové) soubory právních norem upravujících:

- podobu státních orgánů a vztahy mezi nimi ⇒ normy **práva organizačního** (PO)
 - práva a povinnosti subjektů ÚP a jejich vzájemné vztahy ⇒ normy **práva hmotného** (PH)
 - postupy při uplatňování PH ⇒ normy **práva procesního** (PP)
 - zvláštní vztahy vznikající porušením norem (PO, PH a PP) a uplatněním sankcí ⇒ normy **sankční**
-

Prameny ÚP

- **formy**, ve kterých nalézáme obsah (= normy) ÚP:
 - ústavní zákony
 - zákony
 - mezinárodní smlouvy (čl. 10 Ústavy ČR)
 - vykonatelné **nálezy Ústavního soudu rušící** neústavní právní předpisy nebo jejich jednotlivá ustanovení („*negativní zákonodárce*“)

 - specifikum: ústavní zvyklost – čl. 68 Ústavy ČR)
-

Ústava a ústavní pořádek

□ **ústavní materie (ÚM)** a moderní stát

(Poznámka: SV související s ustavením a výkonem veřejné moci: jejich právní úprava/regulace - zahrnuje:

- *povahu, organizaci a působení státu dovnitř a navenek*
- *povahu, organizaci a působení samosprávy*
- *postavení „1“)*

□ **zakotvení/zachycení ÚM v ČR v podobě:**

- **formální** (procedura -**rigidní**, právní síla; ÚZ, Úpoř, Z),
 - **dohodnuté** (ústavní pořádek),
 - **psané**,
 - **právní** (právní normy v různých pramenech ÚP)
-

□ Ústava ČR je **polylegální**:

■ **Ústava** (ÚZ č. 1/1993 Sb.; dále jen „Ú“),

■ **ústavní zákony** (ÚZ):

➤ samostatné (změna/doplnění ústavy),

➤ dočasné otázky (zánik ČSFR),

➤ individuálně určené záležitosti (změna hranic, VÚSC).

□ **ústavní pořádek** (ústava; dále „ÚPoř“)

■ čl. 3, čl. 112 odst. 1 Ú

■ Ústavní soud (nález ÚS č. 403/2002 Sb.) ⇒
mezinárodní smlouvy týkající se práv a svobod

Ústavní základy formy státu (FS)

FS vypovídá o:

1. formě vlády,
 2. formě územní organizace státu (tj. o státním zřízení/učlenění státu),
 3. formě státního režimu
-

Forma vlády v ČR (parlamentní republika)

□ dvě otázky:

1. subjekt/zdroj státní moci
2. výkon státní moci

■ ad 1.

lid (čl. 2 odst. 1 Ú; res publica) ➤
politická legitimita formou přímé (čl. 2
odst. 2 Ú) a zastupitelské demokracie
(čl. 5 a čl. 6 Ú) ➤ státní moc

■ ad 2.

nejvyššími státními orgány ⇒ vztahy
založené na:

□ **kooperaci** a na formách jejího projevu mezi:

■ Poslaneckou sněmovnou (PS) a dualistickou exekutivou, tj.

1. PS a vládou:

- odpovědnost a pol. legitimita (čl. 68 odst. 1 a odst. 4, čl. 71, čl. 72 odst. 1)
- návrhy zákonů (čl. 41 odst. 2)

2. PS a prezidentem:

- rozpuštění PS (čl. 35 odst. 1; x čl. 35 odst. 2)
- ústavně právně odpovědný prezident (čl. 65 odst. 2)

■ v rámci dualistické exekutivy:

- kontrasignace aktů prezidenta: čl. 63
-

□ projevech horizontální dělby moci:

- přímá volba prezidenta (čl. 54 odst. 2)
 - ústavně politicky neodpovědný prezident (čl. 54 odst. 3)
 - návrh ústavní žaloby (čl. 65 odst. 3) - rozhoduje ÚS
 - rozhodnutí prezidenta nekontrasignovaná (čl. 62)
 - suspenzivní veto prezidenta (čl. 50)
 - interpelace vlády nebo jejích členů (čl. 53)
 - kladení otázek členům vlády (citační právo; čl. 38 odst. 2)
 - vyšetřování (čl. 30)
 - projednání a schválení státního rozpočtu (čl. 42 odst. 2)
 - ne-/souhlas parlamentu (čl. 43 odst. 3, x čl. 43 odst. 4n.)
 - nezávislé soudy (čl. 81)
 - působnost a pravomoc Ústavního soudu (čl. 87)
 - (jiné) ústřední orgány státní správy (zákon č. 2/1969 Sb.)
-

Forma územní organizace státu

□ státní zřízení

- **jednotný** stát (čl. 1 odst. 1)
 - vymezení území státu (hranice ...)
- územní členění – druhy:
 - členění území státu na **územní jednotky** (*pro výkon - části státní moci - státní správy*), tj. na územně správní jednotky – správní obvody (zákon č. 51/2020 Sb.):
 - **krajů, hl. města Prahy**
 - **obcí s rozšířenou působností**
 - ✓ **okresy**

❖ *tedy unitární stát*

-
- členění území státu na územně a místně samosprávné jednotky (čl. 99, ÚZ č. 347/1997 Sb.; projev *decentralizace státní moci*), tj. na:

- obce

- kraje (13 krajů + Praha = 14 VÚSC)

Poznámka: výkon přenesené státní správy – charakter správních obvodů

❖ tedy unitární stát decentralizovaný

Forma politického/státního režimu

- vztah mezi veřejnou (státní) mocí a „1“:
 - **demokratický** < účast „1“ na správě veřejných záležitostech (čl. 17 až 23 L)
 - **liberální** < autonomní prostory „1“ (čl. 6 až 16 L)
 - **sociální** > sociálně právní rámec pro „1“ (čl. 26 až 35 L)
 - **právní** > prostředky ochrany, prosazení a nároku (čl. 36 až 40 L)
-

Vztahy spočívající na:

- **pobytu** na území:
 - krátkodobý, tranzitní, nalezenec
 - trvalý (rozhodnutí)
 - **činnosti** pracovní, obchodní a obdobné
 - **statusu** zvláštního (diplomaté, občané EÚ, azylanti, čekatelé na azyl, nežádoucí osoby)
 - **občanství ČR**
-

Státní občanství ČR

- **suverénní právo** (čl. 12 odst. 2 Ú)
 - trvalost, bezprostřednost, individualnost (čl. 42 L), rovnost
 - **ZÁKLADNÍ** (hlavní) občanství: ČR
 - **AKCESORICKÁ** občanství: obecní, krajské, EU
-

-
- zákon č. 186/2013 Sb., o státním občanství ČR
 - **nabytí**: narozením, určením otcovství, osvojením, nalezením, udělením (není nárokové, § 13n.), prohlášením (§ 31 a nasl.), dítě: svěřením do (formy) náhradní péče na území ČR
 - nebrání se bipolitismu
-

□ práva podmíněná občanstvím:

- pobytu
- účasti na správě věcí veřejných
- výkonu určitých povolání a činností
- právo na hmot. zab., ochranu zdraví, vzdělání
- diplomatická ochrana (na ochranu mimo území ČR)

□ povinnosti:

- věrnosti a obraně státu
 - dodržování právních předpisů
-

Organizace státu/státní mechanismus v ČR

- druhy státních institucí:
 - státní orgány
 - zvláštní složky
 - státní organizace, ústavy a zařízení
- státně mocenský charakter
- působnost
- pravomoc

Poznámka: čl. 79 Ú – jiné správní úřady

Státní orgány

□ členění:

- druhové: zákonodárné, výkonné, soudní

- dle formy vlády a organizačních principů:

- nejvyšší

- ústřední ...(zákon č. 2/1969 Sb.)

- úřady s celostátní působností (nižší): Česká školní inspekce, Česká obchodní inspekce, Puncovní úřad, Česká inspekce životního prostředí, Český hydrometeorologický ústav ...

- orgány s celostátní působností (nepodřízené):

- NKÚ (čl. 97)

- ČNB (čl. 98)

- VOP, FA, RPRTV ...

-
- orgány s územní a místní působností:
 - soudy (soustava)
 - státní zastupitelství (soustava)
 - orgány státní správy

Zvláštní složky

- bezpečnost a obrana:
 - Policie ČR, Celní správa ČR, HZS ČR
 - Vězeňská služba ČR
 - Parlamentní stráž
 - zpravodajské služby (BIS, VZ)
 - Armáda ČR
 - Vojenská kancelář prezidenta republiky
 - poradní instituce:
 - LR
 - Bezpečnostní rada státu
 - ...
-

Státní organizace, ústavy a zařízení

- státní podniky
 - Budvar, Lesy ČR, Státní tiskárna cenin ...
 - státní ústavy, nemocnice, akademie a školy ...
 - Státní veterinární ústav, Ústav hematologie a krevní transfuze, ústavy sociální péče, ÚVN, FN, ...
 - ČAV, UO, PA, JA
 - kulturní zařízení
 - muzea, knihovny, divadla, filharmonie, archivy
 - správy
 - Správa Krnapu, Lesní správa Lány, ...
 - státní fondy
 - Kultury ČR, dopravní infrastruktury, rozvoje bydlení
-

Ústavní soudnictví v ČR

- koncentrované a specializované

 - ústavnost – soulad (především):
 - právnost (právní předpisy)
 - porušení statusu:
 - FO/PO - ústavní stížnost
 - samosprávné korporace/komunální stížnost
 - stížnost politické strany

 - Ústavní soud a jeho organizace
-